

Heydər Əliyev Banışevskini necə xilas etmişdi...

Anatoli Banışevski 1946-cı il fevralın 23-də Bakıda kökü Polşaya gedib-çıxan ukraynalı ailəsində anadan olub. Banışevski UEFA-nın versiyasına görə 2004-cü ildə Azərbaycanda son 50 ilin ən yaxşı futbolçusu seçilib.

Bu görkəmli futbolçunun adı Bakının "Neftçi" komandasının sənəməsinə həmişəlik və qızıl hərflərlə yazılmışdır. Onun ömür taleyi çox ziddiyətli olmuşdur. O, həyat yolunda çox çəfəlar çəkmiş, çox maneələr dəf etməli olmuşdur. Lakin o, sözükeçən zəhmli rəislərin qəzəbinə düşərək olub, onların gözündən düşdükdə də oynamış, yoldaşlarının həmişə ümidi və dayağı olmuş, bəzən ən çixilməz vəziyyətlərdə komandanın köməyinə çatmışdır. O, futbol zirvəsinin ən yüksək nöqtəsinə çatanda da, sadə, bakılı azarkeşlər üçün "Banış" idi. O, nəinki bu ləqəbdən inciyir, əksinə həmişə azarkeşlərlə ünsiyyətdə olurdu.

Futbola sevgi

Əksər bakılı oğlan uşaqları kimi, o da nəfəsi kəsilənədək top oynamağın dəlisi idi. Dar məhəllədə, küçələrdə top qovmaqdan onun həmişə şalvarı cırılar, zərbələrindən sonra isə qonşu evlərin şüşələri qırılırdı. Hər dəfə tənbehə tuş gələr, qızaraq başını aşağı salar, bir daha belə halın təkrar olunmayacağını deyirdi. Lakin ertəsi gün hər şey yaddan çıxar, bütün hadisələr təkrar olunardı. Futbola olan hədsiz sevgini görən böyük qardaşı onu "Lokomotiv" cəmiyyətinin idman məktəbinə aparır. Balaca Anatoli futbolun ilk sifərini bu cəmiyyətdə öyrənməyə başlayır. O, burada da öz yaşadlarından seçilir, gözəl futbol oynayır.

Ariq, çalimsiz oğlan

Banışevskinin böyük futbolla ilk tanışlığı 1962-ci ildə olur. Azərbaycan SSR birinciliyinin final oyunları keçirilirdi. "Lokomotiv"-in növbəti oyunundan sonra bir nəfər şəxs paltar dəyişmə otağına gəlib qısaca dedi: "Mənə məhz sən lazımsan. "Neftçi"-də oynayacaqsan". Bu şəxs SSRİ-nin tanınmış futbol mütəxəssisi, o vaxt "Neftçi"-nin baş məşqçisi olan Boris Arkadyev idi. Ertəsi gün Arkadyevin qarşısında nimdəş sırıqlı geyinmiş, çalimsiz, ariq bir oğlan uşağı dayanmışdı. "Neftçi"-nin baş məşqçisi ətrafdakılara baxaraq dedi: "Tezliklə bu oğlan məşhur futbolçu olacaq". Ətrafdakılar isə təəccüblə baş məşqçiyə baxır, özlərini istehzadan güclə saxlayırdılar. Lakin sonradan hadisələrin gedişi Arkadyevin haqlı olduğunu göstərdi.

Cəmi 15 yaşlı yeniyetmənin bu hadisədən sonra hansı hislər keçirdiyi məlum idi. Beləcə, Banışevskinin böyük futbola gəlişi baş verdi və onu "Neftçi"-nin əvəzedici heyətinə qəbul etdilər. Tezliklə onu SSRİ-nin yeniyetmələrdən ibarət yığma komandasına da cəlb etdilər. Anatolinin "Neftçi"-də debütü isə 1964-cü ildə "Dinamo"-yla (Minsk) oyuna təsadüf etdi. Taleyin hökmü kimi o, digər tanınmış bakılı hücumçu Yuri Kuznetsovu əvəzlədi. Anatoli elə ilk oyundaca özündən söz etdi.

rə bildi. Meydana çıxdığı ikinci oyunda isə o, OMİK-in qapısına top vurmaqla qol hesabını açdı. SSRİ-nin əsas yığmasına çağırılması da özünü çox gözəltmədi. 1965-ci ildə baş məşqçi Nikolay Morozov risk edərək cəmi 19 yaşlı hücumçunu Braziliya ilə yoldaşlıq oyununa buraxdı.

Şöhrətə gedən yol

Banışevski qısa müddət ərzində Sovetlər Birliyində şöhrət tapmağa başladı. Artıq onu paytaxt klubları öz heyətlərində görmək istəyirdilər. Gənc hücumçu isə doğma Bakını heç yerə dəyişmək istəmədi. Bu da mərkəzdəki futbol funksionerlərinin qəzəbinə səbəb olurdu. Hətta onlardan biri belə demişdi: "Əyalətdən yığmaya düşmək çətin olur, paytaxtda isə göz qabağında olursan". Lakin Anatoli doğma şəhəri tərk etmədi. Bakını əyalət sayan məmurlara isə öz istedadının gücünü göstərərək, SSRİ yığmasına düşdü. 1966-cı ildə İngiltərədə keçirilən dünya çempionatında Banışevski artıq təkə SSRİ-də yox, bütün dünyada tanınmış futbolçuya çevrilə bildi. SSRİ kimi böyük dövlətin cəmi 11 futbolçusu dünya çempionatının bürünc medalını əldə etdi ki, bu medallardan biri də Banışevskiyə çatdı. Təltifmə mərasimi zamanı isə Böyük Britaniya kraliçası II Yelizaveta ona şəxsən bu sözləri demişdi: "Bakı nefti SSRİ üçün necə əhəmiyyət kəsb edirsə, sizin vurdüğunuz qollar yığmanız üçün bir o qədər əhəmiyyətlidir".

Həmin mundialın vida ziyafəti zamanı İngilis klublarından birinin rəhbəri Anatoliyə kifayət qədər böyük məbləğin qarşılığında iki illik müqavilə imzalamağı təklif edir. Lakin təcrübəsiz gəncin heç bir cavab verməməsi klub rəhbərinin xoşuna gəlmir. Yığmanın bu uğurundan sonra bir çox futbolçulara "əməkdar idman ustası" adı verilsə də, Banışevskiyə "beynəlxalq dərəcəli idman ustası" adı verildi. Həmin il Anatoli ikinci bürünc medalını doğma klubunda alır. Banışevski həmin il "Neftçi"-də az oyun keçirsə də, meydana olduğu müddətdə komanda yoldaşlarına arxa ola bildi. Onun 14 oyunda 12 qol vurdüğunu xatırlatmaq kifayətdir.

Uğursuz illər

Parlaq futbol karyerası ilə bərabər onu uğursuzluqlar da həmişə qarabaraqa izləyib. Hücumçunun şan-şöhrəti bəzi məmurların xoşuna gəlmirdi. Anatolinin intizama o qədər də əməl etməməsi xoşagəlməz hadisələrin baş verməsinə gətirib çıxarırdı. 60-cı illərin sonuna yaxın Bakı aeroportunda baş verən hadisə onun həyatında dərin iz buraxdı. Hava limanında yüksək vəzifəli məmurla dalaşandan sonra Banışevskini "idman ustası" və "beynəlxalq dərəcəli idman ustası" adlarından məhrum etdilər.

Buna baxmayaraq, Anatoli yaşıl meydana öz bacarığını göstərərək yenidən SSRİ yığma komandasına çağırılır. Ancaq onun yığmaya ikinci gəlişi uzun çəkmir. Banışevski yenidən dilinin beləsinə düşür. 1972-ci ildə Belçikada keçirilən Avropa çempionatının SSRİ ilə AFR

(0:3) yığmaları arasındakı final oyunundan sonra ittifaq miqyaslı məmur paltardəyişmə otağına daxil olub futbolçuları təhqir etməyə başladı. Təhqirə dözə bilməyən Anatoli ona dərhal cavab verdi: "Nə oturub kənardan baxırdınız, çıxıb meydana özünüz oynayırdınız da". Banışevskinin bu cavabı onun yığma karyerasına birdəfəlik son qoydu. Artıq "Neftçi" də əvvəlki şöhrətini itirməyə başlamışdı. O, futbol klubundan çox intriqalar mərkəzinə çevrilmişdi. Hətta belə vəziyyətdə də Anatoli komandanın əsl lideri idi.

"Pele yaxınlaşıb əlimi sıxdı..."

"Futbol" həftəliyində dərc olunmuş ağ-qara fotoda Banışevski məşhur "Marakana" stadionunda Braziliya yığması ilə keçirilən yoldaşlıq oyununda aqlasığmaz tullanişla qol vurarkən əks olunub.

1965-ci il, noyabrın 21-də Bakının "Neftçi" komandasının 19 yaşlı forvardı böyük braziliyalıların qapısını möhürlədi. Özü də o, bunu... başının arxası ilə etdi. Oyunun 59-cu dəqiqəsində hesab 2:0 Braziliya yığmasının xeyrinə olanda komanda yoldaşlarının "Banya" deyə çağırıldığı Anatoli meydana çıxdı, braziliyalıların qapıcısı Manqanın meydana vurduğu topa atıldı. Qapıcının zərbəsi yaxşı alınmadı və bizim hücumçumuzun başına tuş gələn top braziliyalıların qapısını silkələdi.

-Tribuna bir neçə saniyə ərzində sükuta qarq oldu, baş verənləri dərk edəndən sonra parladi. Pele mənə yaxınlaşdı və əlimi sıxdı. O, hələ bilmirdi ki, 25 dəqiqə sonra Slava Metreveli hesabı bərabərləşdirəcək, - sonralar Anatoli Andreyeviç xatırlayırdı.

Zarafat deyildi ki, Braziliyanın aparıcı idman qəzetlərindən biri həmin qolu onilliyin ən yaxşı qolu adlandırmışdı.

Məşqçi Banışevski

1972-ci ildə "Nefiçi" güclülər dəstəsini tərk edəndən sonra bir çox futbolçular komandanadan getdilər. Ancaq Banışevski yenə komandada qalıb gənc futbolçuları arxasınca apara

bildirdi. 1974-cü ildə o, birinci dəfə olaraq futbolla vidalaşdıb "Neftçi"-ni tərk etdi. Lakin futbola olan sevgi onu futboldan tamamilə uzaqlaşmağa qoymadı və Anatoli məşqçiliyə başladı. Bir il Sumqayıtda işləyəndən sonra o, 1975-ci ildə "Neftçi"-yə məşqçi kimi döndü. Baş məşqçi Valentin Xlistov Banışevskiye yenidən yaşıl meydana qayıtmağı və gənc futbolçuları arxasınca aparmağı xahiş etdi. Beləcə, 1975-ci ilin 2-ci dövrəsindən Anatoli yenidən "Neftçi"-də futbolçu kimi çıxış etməyə başladı. Növbəti ildə isə komanda yoldaşları ilə birgə güclülər dəstəsinə vəsiqə qazandı. İkinci gəncliyini yaşayan futbolçu iki il güclülər dəstəsində çıxış etdi. 1978-ci il oktyabrın 15-də "Dnepr"-lə oyunda vurduğu qol sayəsində hücumçuların "Q.Fedotov klubu"na üzv ola bildi. Kiyev "Dinamo"-çuları ilə sonrakı oyun isə Banışevskinin futbolçu karyerasında sonuncu oldu. Futboldan ayrı düşə bilməyən Anatoli Moskvada Ali Məşqçilik məktəbini bitirərək 1981-1982-ci illərdə doğma komandasında məşqçi işlədi. Sonra bir müddət Mingəçevirin "Avtomobilçi" komandasının baş məşqçisi oldu.

Daha sonra. Daha sonra isə onu 1987-ci ildə Burkina-Fasoya mütəxəssis kimi göndərdilər.

O, burada ölkənin gənclərdən ibarət yığma komandasının baş məşqçisi işləməyə başlayır və qısa zaman ərzində komandanın göstəricilərini yaxşılaşdırır. Lakin ölkədəki hərbi çevriliş Banışevskinin həyatında ağır iz buraxır.

Hadisələrin mərkəzinə düşən Anatoli bərk qorxu keçirir. Düzdür, Sovet mütəxəssislərini ölkədən sağ-salamat çıxarmaq mümkün olur. Ancaq bərk həyacan keçirmiş Anatoli şəkər xəstəliyinə tutulur. Bundan sonra yataq xəstəsinə çevrilən Banışevski böyük futboldan ayrı düşür. Gətdikcə xəstəliyi şiddətlənir və 1997-ci il dekabrın 10-da o, əbədi olaraq gözələrini yumaraq Fəxri Xiyabanda dəfn olunur.

Banışevski müsahibələrinin birində demişdir: "Əgər yenidən seçməli olsaydım, heç düşünmədən, əslə təəddül etmədən futbolu, sonsuz minnətdar olduğum Bakını və futbolda bütün həyatım boyu sadıq qaldığım "Neftçi"-ni seçərdim".

"Banya" erkən futbol ölümünü araq qədəhinin dibində tapdı. Milyonlarla azarkeşin kumiri kimi o, hüdudsuz sevgi ilə əhatə olunmuşdu. Bakıda onu əllərinin üstündə daşıyırdılar, hər kas onu öz məclisinə dəvət etməklə, onunla içməklə fəxr edirdi. O isə rədd etməyi bacarmırdı, heç istəmədi də.

1971-ci ildə Sov.İKP MK-nın xüsusi direktivi ilə Banışevskini "Neftçi"-nin beş digər oyunçusu ilə birlikdə "idman intizamını kobud şəkildə pozmağa görə" az qala diskvalifikasiya etmişdilər. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Heydər Əliyevin işə qarışması sayəsində o, şərti cəza ilə yaxasını qurtardı.

Ölümündən bir il əvvəl, 1996-cı ildə o, "Şöhrət ordeni" ilə təltif olunmaqla layiq olduğu qiyməti aldı.

Oğuz Ayyaz